

Forskning och innovation som källor till förnyad tillväxt 2013/14:FPM101

Utbildningsdepartementet

2014-07-18

Dokumentbeteckning

KOM(2014)339

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén Forskning och innovation som källor till förnyad tillväxt

Sammanfattning

Meddelandet handlar om hur resurser för forskning och innovation (FoI) kan användas på ett mer effektivt och kvalitativt sätt för att skapa tillväxt. Offentliga investeringar bör enligt EU-kommissionen kombineras med långtgående reformer av forsknings- och innovationssystemen, vilket även kan bidra till att öka den privata sektorns investeringar i FoI. Kommissionen konstaterar att reformer bör anpassas till de förhållanden som råder i olika länder, men urskiljer ändå tre reformområden som är relevanta för alla medlemsstater: 1) förbättra kvaliteten i strategiutvecklingen och beslutsprocessen, 2) förbättra kvaliteten på program, resursinriktningen och finansieringsmekanismerna samt 3) optimera kvaliteten hos de offentliga institutioner som bedriver forskning och innovation. För att hjälpa medlemsstaterna att genomföra reformer av forsknings- och innovationssystemen kommer kommissionen att se över sin analysförmåga för att bedöma kvaliteten och effektiviteten av reformer.

Regeringen välkomnar meddelandet och instämmer i vikten av att resurserna för forskning och innovation används på ett effektivt och kvalitativt sätt för att bidra till att skapa tillväxt.

1.1 Ärendets bakgrund

Inom ramen för Europa 2020-strategin har medlemsstaterna kommit överens om målsättningen att de totala FoU-utgifterna i unionen bör uppgå till 3% av BNP år 2020. Medlemsstaterna har även satt nationella mål för FoU-utgifterna. Sveriges mål är att dessa ska uppgå till ungefär 4% av BNP år 2020. De ekonomiska svårigheterna i Europa på senare år har inneburit att flera medlemsstater minskat de direkta utgifterna för forskning och innovation. Måluppfyllelsen rapporteras årligen av medlemsstaterna inom ramen för den europeiska terminen. De flesta medlemsstater har långt kvar till sina nationella mål.

I de rådsslutsatser som Konkurrenskraftsrådet antog i december 2010 om flaggskeppsinitiativet Innovationsunionen framhålls vikten av att investera i forskning och utveckling, innovation samt nyckelteknologier eftersom detta är områden som kan skapa tillväxt och global konkurrenskraft. I rådsslutsatserna framhålls även vikten av att maximera inverkan och effektiviteten av resurserna för forskning och innovation.

Europeiska rådet beslutade i februari 2011 att det Europeiska forskningsområdet (ERA) ska vara förverkligat år 2014. I juli 2012 presenterade EU-kommissionen ett meddelande om hur ERA ska kunna förverkligas, se faktapromemoria 2011/12:FPM170 Ett stärkt partnerskap för Europeiska forskningsområdet. Med utgångspunkt i meddelandet antogs rådsslutsatser i december 2012. Rådsslutsatserna bekräftar kommissionens förslag på prioriteringar för ERA. En av prioriteringarna handlar om ”Effektivare nationella forskningssystem” och framhåller bl.a. att nyttan av forskningsinvesteringar ökar om forskningsmedel fördelas i konkurrens.

Meddelandet om ”Forskning och innovation som källor till förnyad tillväxt” presenterades den 10 juni 2014.

1.2 Förslagets innehåll

Meddelandet handlar om hur resurser för forskning och innovation kan användas på ett mer effektivt och kvalitativt sätt för att skapa tillväxt. Enligt kommissionen bör offentliga investeringar kombineras med långtgående reformer av forsknings- och innovationssystemen. Detta skulle även bidra till att öka den privata sektorns investeringar i FoU. Kommissionen konstaterar att reformer bör anpassas till de förhållanden som råder i olika länder, men urskiljer tre reformområden som är relevanta för alla medlemsstater.

1. Förbättra kvaliteten i strategiutvecklingen och beslutsprocessen

Forskning och innovation påverkar många politikområden och involverar många aktörer och bör enligt kommissionen drivas av en övergripande

strategi och styrs på en tillräckligt hög politisk nivå. Strategierna bör vara fleråriga och omfatta både forsknings- och innovationsverksamheter. Vidare bör inte resurserna spridas alltför tunt utan istället investeras inom starka områden, dvs. genom smart specialisering. Framsynsstudier, effektstudier samt utvärderingar är viktiga för bedömning av socio-ekonomiska effekter och bör integreras i beslutsprocesser för FoI-investeringar. Medlemsstater bör även kontinuerligt följa effektiviteten av politiken i ett europeiskt och internationellt perspektiv.

2. Förbättra kvaliteten på program, resursinriktningen och finansieringsmekanismerna

Traditionellt har den offentliga finansieringen av FoU baserats på vetenskapsgrenar, teknikområden eller industrisektorer. Enligt kommissionen bör dock medlemsstaterna överväga att satsa mer på forskning och innovation inom olika samhällsutmaningar som kan ge tillväxtpotentialer för näringslivet, samtidigt som lösningar på angelägna problem för samhället och dess medborgare tas fram.

Vidare är det viktigt att medlen fördelas genom öppna utlysningar och ett konkurrensutsatt förfarande där kvalitet är grunden för allokering av finansiella resurser. Institutionell finansiering bör anslås enligt dokumenterade resultat. Ett konkurrensutsatt förfarande är även viktigt för forsknings- och innovationsprogram som är inriktade på ekonomiska eller samhällsrelaterade mål. Programmen behöver vara relevanta och tillgängliga för näringslivet.

3. Optimera kvaliteten hos de offentliga institutioner som bedriver forskning och innovation

I alla medlemsstater sker en stor andel av den offentliga finansieringen i form av direkt finansiering av universitet, högskolor och andra offentliga forskningsorganisationer. Kommissionen menar att dessa organisationer bör uppmuntras att vara entreprenörinriktade, söka nya möjligheter, stärka kunskapsöverföring med den privata sektorn, samt omfördela resurserna till de verksamheter som har störst inverkan. Institutionerna behöver därför vara tillräckligt självständiga och flexibla, samtidigt som de är redovisningsskyldiga och omfattas av regelbundna utvärderingar.

De offentliga institutionerna måste kunna locka till sig de bästa forskare, men detta kräver en öppen, transparent och meritbaserad rekrytering. Kommissionen anser att detta saknas i vissa länder och leder till försämrade resultat.

Kommissionens stöd till reformer i medlemsstaterna

För att hjälpa medlemsstaterna att genomföra reformer av forsknings- och innovationssystemen kommer kommissionen att se över sin analysförmåga för att bedöma kvaliteten och effektiviteten av reformer. Man kommer bland annat att använda sig av indikatorer i resultattavlan för Innovationsunionen, samt den effektorienterade innovationsindikator som presenterades 2013. Man kommer även inleda diskussioner med medlemsstaterna om genomförandet av prioriterade reformer. Kommissionen avser främja ytterligare forskning för att erhålla en bättre vetenskaplig grund för politiska beslut om forskning och innovation. Kommissionen kommer vidare att stimulera kunskapsutbyte om indirekta åtgärder, som t.ex. skatteincitament för FoU, samt hur unga snabbväxande företag som skapar många nya arbetstillfällen kan ta del av sådana.

Stärka innovationssystemet

Kommissionen vill framhålla att framgångsrik innovation är beroende av innovationsvänliga ramvillkor. I meddelandet listas ett antal insatser som man vidtagit de senaste åren t.ex. åtgärder för en effektivt fungerande inre marknad, bankunionen, underlättat och spridit tillgången till finansiering, rationaliserat lagstiftningen och minskat regelbördan, främjat offentlig upphandling, verkat för effektivare och enhetligare system för immateriella rättigheter, samt omarbetat riktlinjerna för statsstöd, bland annat för att möjliggöra stöd till mer marknadsnära aktiviteter. Det finns dock fortfarande områden i genomförandet av flaggskeppsinitiativet Innovationsunionen som kräver insatser.

Den inre marknaden är fortfarande fragmenterad och ineffektiv, vilket hämmar företagets investeringar i forskning och innovation inom vissa högteknologiska områden t.ex. informations- och kommunikationsteknik. Även ett fullständigt genomförande av den inre marknaden för tjänster skulle bidra starkt till innovation, inte minst till icke-teknologisk innovation.

Den offentliga sektorn är en stor ekonomisk aktör som behöver bli mer entreprenörsinriktad för att dra mer nytta av innovation och öka produktiviteten, effektiviteten och kvaliteten på de offentliga tjänsterna. Offentlig upphandling står för omkring en femtedel av unionens BNP och kan tillhandahålla marknader som efterfrågar innovativa lösningar. Övergången till öppna data kan förbättra de offentliga tjänsterna samt skapa möjligheter för nya produkter och tjänster.

Den europiska ekonomins omvandling mot hållbar konkurrenskraft behöver arbetskraft med nödvändiga färdigheter samt avsevärt fler forskare med affärs- och entreprenörskompetens. Det krävs även spetsforskning för att höja kunskapsnivån och för att stimulera genombrottsinnovationer. Vidare behöver utbildningssystemen tillhandahålla omfattande innovationsfärdigheter.

Europas medborgare måste kunna se att forskning och innovation bidrar till att förbättra deras livskvalitet, vilket t.ex. kan ske genom att de deltar i arbetet med prioriteringar. Politiken måste ha som mål att stimulera människor till innovation och ge dem möjlighet att delta både som innovatörer och i innovationsprocesser.

Fortsatt diskussion om forskning och innovation

Kommissionen uppmanar rådet att inleda diskussioner om ökad kvalitet på investeringar i forskning och innovation för att skapa tillväxt. Detta är en del av en bredare diskussion om förbättrad kvalitet och effekter av offentliga finanser och genomförandet av strukturreformer. Dessutom uppmanas rådet generellt att diskutera utmaningarna för framtidens forsknings- och innovationspolitik.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Meddelanden innehåller inga konkreta förslag till lagstiftning.

1.4 Budgetära konsekvenser/Konsekvensanalys

Meddelandet innehåller inga förslag med nationella eller europeiska budgetkonsekvenser.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen instämmer i vikten av att resurserna för forskning och innovation används på ett effektivt och kvalitativt sätt för att bidra till tillväxt. Många av de åtgärder som nämns i meddelandet är redan föremål för nationell politik. Detta gäller t.ex. de kombinerade forsknings- och innovationspropositionerna, den kvalitetsbaserade resursfördelningen till universitet och högskolor samt satsningar på strategiska forsknings- och innovationsområden. De forskningsfinansierande myndigheterna har även uppdrag att lämna förslag på hur resursfördelningen kan utvecklas ytterligare i framtiden.

Regeringen delar uppfattningen att det behövs innovationsvänliga ramvillkor och att ytterligare förbättringar är möjliga. Innovation inom offentlig sektor är viktigt för att offentliga medel ska användas på ett effektivt och kvalitativt sätt till medborgarnas nytta. Offentlig upphandling kan rätt använd skapa efterfrågan på nya innovationer som inte annars kommit till stånd. Satsningar på utbildning och på en höjd kunskapsnivå genom spetsforskning är också viktiga områden för framtida konkurrenskraft. Vidare är samverkan och

kunskapsöverföring mellan offentliga och privata aktörer viktig för att stärka möjligheter för offentliga forskningsinvesteringar att bidra till tillväxt.

2013/14:FPM101

Regeringen ser positivt på strukturer och åtgärder för nyttiggörande som stöder forskare med intressanta forskningsresultat av hög kvalitet och med god potential, även i de fall forskaren själv inte är den som besitter affärs- och entreprenörskompetensen.

Slutligen vill regeringen framhålla, vilket även nämns i meddelandet, att reformer av forsknings- och innovationssystemen måste anpassas till de förhållanden som rådet i varje medlemsstat. Regeringen ser positivt på att kommissionen erbjuder stöd för sådana reformer genom en utvecklad analysverksamhet.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter är ännu inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

2.4 Institutionernas ståndpunkter är ännu inte kända. Remissinstansernas ståndpunkter

Meddelandet har inte sänts på remiss.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

3.2 Inte aktuellt då detta handlar om ett meddelande. Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Ej relevant.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Det italienska ordförandeskapet planerar rådsslutsatser i december 2014.

4.2 Fackuttryck/termer

Öppna data är information som är tillgänglig för alla utan krav på betalning och utan inskränkningar via immaterialrättsliga regler.